



DAZAI OSZAMU

VAKSÁGOM KÖNYVE¹

Ne írj semmit. Ne olvass semmit. Ne gondolj semmire.
Egyszerűen csak: élj!

A kék ég – öröktől fogva változatlan formában. De ne hagyjuk, hogy átverjen! Mert nincs semmilyen más jelenség, ami ilyen kegyetlen lenne az emberhez. Soha egy fillért sem kaptam tőled. Ha beledöglök, se fogok neked könyörögni. Megmostam a fogamat, leöblítettem az arcomat, szundítottam egyet a verandán álló karosszékben, aztán csendben szemléltem, hogyan mos a háziasszonyom. A dézsából kifolyó víz egyre csak csörgedezik a fekete földön. Egyetlen hang nélkül csorog lefelé. Lassú víz partot mos. Az ilyen, maguktól alakuló írások maradnak fenn ezer, tízezer évekre. Ezt hívom én az emberi teljesítmény csúcspontjának.

A történet ott kezdődik, hogy az éles szemű főhős a Ginzára, Tokió legelőkelőbb utcájára indulva fél kézzel leint egy taxit. Na már most, a főhős nemes eszmékkel rendelkezik, mely eszmék miatt kell egyre-másra különféle szerencsétlenségeket elszenvednie, így olvasók ezreibe bújik bele a kisördög. Összességében ez a regény következetes, összefüggő, jól meg szerkesztett – eldöntöttem, hogy én is ilyen, regényhez méltó regényeket fogok írni. Egyébként az egyik középiskolai barátom mostanában elvett feleségül egy európai ruhás nőt: csak hogy a nő valójában róka. Elvárásolt. Nagyon jól tudom, de sajnálatból mégsem vagyok képes egyenesen megmondani neki. A róka ugyanis szereti a barátomat. Talán csak én képzelem, de megbűvölt barátom napról napra soványabb lesz. Talán jobb lenne, ha játszanám a tudatlant, és írnék egy tökéletesen következetes elbeszélést, így burkoltan figyelmeztetném a barátomat. Láttam a könyvespolcán *Az élet negyven felett kezdődik* című könyvet; úgy tűnik, egészségesnek kiáltja ki magát, és szomszédai is mind egészségesnek hiszik. De ha a barátom elolvassa a könyvem, és azt mondja: „Megmenekültem, hála a te munkádnak!”, nem azt jelentené-e, hogy végre valamire való regényt írtam?

Mégis: elegendem van. Most, hogy már láttam a saját szememmel, ahogy a víz hangtalanul csordogál, elegendem van a tettetésből. Regény. Még ha írnék is egy száz fejezetből álló mesterművet, mire mennék vele? (Kb. három óra.) Nem aludtam ám! Igen. A te szavaiddal élve, elmerültem az emlékeimben.

A *Párnakönyvet* lapozgatom. „Ami megdobogtatja a szívemet: Verébfiókát nevelni. Játsszadózó gyermekek előtt elhaladni. Megérezni egy kellemes illatot és egyedül leheveredni. Felfedezni, hogy egy kínai tükör kissé homályos. ...” Megpróbálom összeszedni a sajátjaimat: „A mindenki elől titkolt, féltve őrzött üresség, mint mikor se nem látsz, se nem hallasz, és a tenyeredbe vett krizantém valamikor észrevétlenül kicsusszan az ujjaid közül. Szándékosan nem visszafizetni három jen adósságot. (Mivel nemes ifjú vagyok.) Egy hófehér bőrű hölgy

¹ A mű címe (*Mekurazosi*) szójáték, amely a *Párnakönyvre* (*Makura no szósi*) utal. A *Párnakönyvet* a X. században írta Szei Sónagon udvarhölgy, műfaját tekintve esszégyűjtemény, amelyben Szei Sónagon tematikusan csoportosította érzelmeit, gondolatait. Dazai a novellában helyenként ezt a stílust alkalmazta. [Szei Sónagon művéből néhány részlet megjelent magyarul is (az itt szereplő részek azonban sajnos nem): *Párnakönyv: Japán irodalmi naplók a X–XI. századból*. Budapest, 1966, Európa Könyvkiadó.] – A ford.

mellett feküdni. (Mivel ez szimbolizálja az élet keserűségét.). Amikor – tévesen – kedvesnek és gálánsnak tartanak. A fesztiválok.” Elég is. Amikor hétéves voltam, láttam a helyi lóversenypályán a nyertes paripa győzelemittas pofáját. Rámutattam, és hangosan kigúnyoltam. Ekkor kezdődött minden balszerencsém. Szeretem a fesztiválokat, élek-halok értük, aznap mégis azt füllentettem, hogy megfáztam, és egész nap a sötét szobában aludtam.

Na, hány oldal lett? (A szomszéd lánynak diktáltam le monológomat, Macukónak, aki idén lesz tizenhat éves.) Megnyalta a mutatóujját: egy, kettő, három, négy és három sor – felelte. Elég lesz. Köszönöm. Átvettem Macukótól az ötoldali kéziratot, amelyen oldalanként átlagosan harminc hibás vagy rosszul használt írásjegy szerepelt, és minden harag nélkül kijavítottam, miközben csüggedten arra gondoltam: csak öt oldal! Élt egyszer régen egy kísértet Edo² előkelő szamurájok lakta részén, akit Okikunak, azaz Krizantémnek hívtak, és tányérokat számolt. Akárhányszor számolta is azonban őket össze, egy – csupán egyetlen egy – mindig hiányzott. Én, szívem mélyén, nagyon is megértettem, mit érezhetett a kísértet.

Ezúttal, alvás közben egyedül ragadtam ecsetet, és próbáltam írni.

Most írok egy kicsit erről a szomszéd lányról, aki itt ül a közelben, könnyedén a karosszékem melletti asztalnak támaszkodik, és a Mohó kívánság című irodalmi magazint lapozgatja.

1935. július 1-jén költöztem erre a vidékre. Augusztus közepe táján történt, hogy beleszerettem a szomszédék kertjében három leanderbokorba. Akartam őket. Átküldtem a háziasszonyomat, hogy kérje meg a szomszédékat, adják nekem az egyiket – mindegy, melyiket. Ő felvette a kimonóját, de azt javasolta, hogy mivel udvariatlanság lenne pénzt kínálni, ezért inkább hozzak Tokióból valamilyen ajándékfélélt, de megmondtam, hogy jobb a pénz, és adtam neki két jent.

Háziasszonyom megtudta a szomszédban, hogy a férj egy magánvasútnál dolgozik, Nagoja környékén állomásfőnök, ezért havonta csak egyszer jön haza. Így az asszony és a lánya, aki idén lesz tizenhat éves, kettesben élnek, de az asszony azt mondta, hogy a leanderek közül válasszam ki nyugodtan, amelyik csak tetszik. Háziasszonyom nagyon rokonszenvesnek találta őt. Másnap azonnal megkerestem a városi kertészt, és vele együtt megjelentem a szomszédban. Ragyogó, aprócska arcú, negyven év körüli asszony jött köszönteni minket. Enyhén telt hölgy, barátságos ajkakkal – nekem is rokonszenves lett. Kiválasztottam a három bokor közül a középsőt, majd helyet foglaltam a verandán és beszélgetni kezdtünk. Pontosan emlékszem, hogy ezt mondtam:

– Aomori megyéből származom. Arrafelé, északon, ritka a leander. Leginkább a nyári virágokat szeretem. Selyemakác. Mirtusz. Napraforgó. Leander. Lótusz. Aztán, tigrisliliom. Nyári krizantém. Kaméleonvirág. Mindet szeretem. Egyedül a mályvamirtuszt utálok.

Dühös lettem magamra, hogy ilyen vidáman ennyi virágnevet csak úgy felsoroltam. Micsoda figyelmetlenség! Innentől kezdve egy szót sem szóltam. Hazafelé odavetettem az asszony háta mögött mozdulatlanul ücsörgő kislánynak:

– Látogass meg!

– Rendben – felelte a lány, és ugyanolyan csendesen követett hazáig, majd belépett a szobába és leült. Biztosan ilyen kedve lehetett. Megbántam, hogy hagytam magam ennyire elvarázsolni a leandertől, ezért teljesen a háziasszonyomra hagytam az ültetést, én pedig a

² Tokió régi neve. – *A ford.*



nyolctatamis³ nappaliban Macukóval beszélgettem. Kellemes érzés töltött el – *at home* –, mint amikor egy új könyvből még csak 20–30 oldalt olvasott el az ember, és magamról teljesen megfélelkezve beszélgettem vele.

Másnap Macuko egy négybe hajtott papírdarabot dobott be a postaládámba. Aznap reggel nem tudtam aludni, még a háziasszonyomnál is korábban keltem, így fogmosás közben kimentem az újságért, és megtaláltam a papírfecnit. Ez állt rajta:

„Ön értékes ember. Nem szabad meghalnia. Ezt senki sem érti. Bármit megteszek Önért. Bármikor meghalok.”

Reggelinél megmutattam a fecnit a háziasszonyomnak, és megmondtam neki, kérje meg a szomszédasszonyt, engedje át hozzám minden nap ezt a lányt, ha már ilyen rendes. Macuko attól kezdve minden nap kivétel nélkül átjött hozzám.

– Macuko, olyan sötét a bőröd, elmehetnél bábának is – mondtam neki egyik nap, amikor valami más miatt dühös voltam. Annyira nem csúnyán sötét, de lapos az orra is, összességében nincs szép arca. Egyedül az értékelhető benne, hogy a szája szeglete intelligensen felfelé kanyarodik, és a nagy, fekete szeme. Amikor a termetéről kérdeztem háziasszonyomat, azt felelte: – Tizenhat éveshez képest talán kissé nagyocska, nem? – A megjelenésével kapcsolatban azt válaszolta: – Mindig olyan kis takaros, ugye? Hiszen az édesanyja is olyan összeszedett!

Egészen elfelejtkezem az időről, ha Macukóval beszélgetek.

– Miután tizennyolc éves leszek, Kiotóban fogok dolgozni egy teaházban.

– Igen? Ez már biztos?

– Igen, úgy tűnik; édesanyám ismerőse egy nagy teaházat vezet. – Ez a teaház inkább elegáns étteremnek tűnt nekem. Hiába állomásfőnök az apja, nyilván nincsen választása, biztosan nincsen... – határoztam el magamban csalódottan, miközben azt kérdeztem:

– Akkor ez cselédmunka?

– Igen. De... azt mondják, nagy múltú, pompás kiotói teaház...

– Meglátogassalak?

– Mindenképpen! – kiáltott fel. Aztán a távolba révedve azt suttofta: – Kérem, egyedül jöjjön.

– Úgy jobb lenne?

– Igen. – Abba hagyta ruhaujjának morzsolgatását, és bólintott. – Ha sokan jönnek, a megtakarításom viszonylag gyorsan el fog fogyni... – Macuko meg akart vendégléni.

– Ennyi megtakarításod van?

– Édesanyám kötött nekem egy biztosítást. Mire harminckét éves leszek, több száz jenem lesz, úgyhogy van miből kivennem.

Később, egyik este hirtelen eszembe jutott, hogy azt mondják, a törekeny lelkű nők apa nélkül szülnék gyereket, és elkezdtem aggódni Macukóért, mert bár nem néz ki gyengének, de mi van, ha mégis az? Elhatároztam, hogy egyszer rákérdezek.

– Macuko, megbecsülöd te magadat?

Macuko éppen a szomszédos, hattatamis szobában segített háziasszonyomnak a varrásban, de erre egy pillanatra megdermedt, mintha nyakon öntötték volna hideg vízzel. Aztán azt felelte:

³ Tatami – a japán házak padlóján hagyományosan használt gyékényszőnyeg. Mérete területenként eltérő, kb. 1x2 méter. Dazai korában általános volt tatamikban megadni a helyiségek méretét. – *A ford.*

– Igen.

– Igen? Helyes. – A másik oldalra fordultam, és újra lehunytam a szememet. Megnyugodtam.

Nemrég Macuko jelenlétében a házvezetőnőm felé hajítottam a tűzforró vízforralóedényt. Rajtakaptam, hogy az egyik szegény barátomnak titokban pénzt akar küldeni, és ezt megírta neki levélben, így rászóltam, hogy ne tegyen nekem kéretlen szívességeket. Nyugodt arccal azt felelte, de hát ez az én spórolt pénzem. Feldühödtem. – És a saját magad kedvére gyűjtöd? – kiáltottam, majd a plafont megcélozva tiszta erőből elhajítottam a vízforralót. Ledőltem a karosszékbe, és megláttam Macukót. Ollóval a kezében állt. Vajon engem akart leszúrni? Vagy a háziasszonyomat? Nekem végül is mindegy, akármikor leszúrhat, szóval úgy tettem, mintha nem látnám, háziasszonyom pedig talán észre sem vette.

Ennyi elég is lesz Macukóról. Nem akarok róla többet írni. Életem árán is megbecsülöm ezt a lányt.

Macuko már nincs mellettem. Hazaküldtem. Hiszen már lement a nap.

Beesteledett. Aludnom kell. Már három napja nem tudok elaludni, akármivel próbálkozom is, ezért egész nap álmos vagyok, el-elbóbiskolok. Ilyenkor többször volt már, hogy a háziasszonyom omlott össze helyettem, és hangosan sírva arra kért: – Simogassa a testemet! Úgy biztosan el fog tudni aludni. – Megpróbáltam, de nem ment. Szemem előtt megjelent egy emlék, a szomszéd falu erdejéhez közeli, bogáncsvirághoz hasonló világítótorony fénye.

Most aludnom kell. Ugyanakkor, be kell fejeznem ezt a félkész írást is. A párnám mellé készítettem néhány kéziratpapírt és egy 3B-s ceruzát, így aludtam el.

A szavak mérhetetlen áradata, mely fejemben ezernyi szikrázó virágként éjről éjre örült táncot jár, ma valamilyen oknál fogva cserbenhagyott; üresen, mint az égbolt, mikor hirtelen abbamarad a havazás: tehetetlenül forgolódom, miközben szégyenemben legszívesebben a föld alá süllyednék. Lepkehálóval sikerült elkapnom két-hármat az elérhetetlen, messzi égen repkedő világoskék pillangók közül: bár tudtam, hogy üres szavak csupán, mindenesetre megragadtam őket.

Az éjjeli szavak:

„Dante – Baudelaire – én. Úgy gondoltam, ez a vonal erős, nyílegyenes acélsodrony. Rajtunk kívül senki sem létezik.” „Meghaltam, mégis tovább fejlődök.” „A hosszú életért élek.” „A kudarc szépsége.” „Csak azt mondom, ami *fact*. Jól tudom, hogy nem tesz jót, amikor éjjel odakint sétálgatok, de túlságosan élvezem. Bambusz sétapálca. (Tudom én, hogy a szomszédok Bambuszbotnak csúfolnak.) Enélkül a séta csak fele olyan érdekes. Mindig megbökődöm a telefonpóznákat, megütogetem a növények cserepeit, és lekaszabolom a lábam előtti füvet. Mindjárt a halásznegyedbe érek. Már rég elszunnyadt minden. Hiszen kora hajnal van. Sáros tenger. Papucsostul lépek bele. Csikorgatom a fogamat. Csak a halálra gondolok. Ekkor jön egy férfi, és rám ripakodik: »Hé, te lekvár! Szedd össze magad!« Én pedig azt suttogom: »Én inkább magam miatt aggódnék.« Funabasi városa tele van kuttyákkal. Minden egyes dög megugat. Egy fekete riksában utazó gésa halad el mellettem. A vékony függöny mögött hátra fordul. Háziasszonyom hallotta a közfürdőben, hogy két barna bőrű gésa rólam pletykál, augusztus vége óta gyakran lesnek rám. »Legalább huszonöt-harminc gésa tartja jóképűnek! Mi lenne, ha engedélyt kérne a bátyjától és választana egy szeretőt magának? Komolyan beszélek« – mondta a tükör előtt ülve, miközben vékony réteg púdert tett fel. »Ha egy évvel...



nem is! Csak fél évvel előbb szólt volna!« Falióra egy alacsony házon. Bimm-bamm, ütni kezd. Nyomorék bal lábamat húzva futásnak eredtem. Nem: ez a férfi menekül. A rizshántoló boltjában már szorgalmasan sűrögnek-forognak. A feleség és három férfi dolgozik ott, nyakig lisztesen, körmük szakadtáig. Én meg: »Bár nem látszik, mostanában én is keményen dolgozom. Nincs miért szégyenkeznem.« A rizshántológép hangja. »Szató Haruo⁴ azt mondta: A rosszízlés netovábbja. Ennek megfelelően, a dolgok elnagyoltak, szépségük mesterkélte.« ... »Ortológusok és neológusok. Megyek és jövök. (...) Az altató aprólékos mérőedénye. A kifejezéstelen arcú ápolónő durván rángatja.«”

Az első reggeli vonat.

Eljön a hajnal, de hiába virrad meg, nem tudok felkelni. Azokon a reggeleken, amikor ilyen rosszul érzem magam, hozatok egy kis szakét a háziasszonyommal. Fel kellene kelni és fogat mosni, de az fárasztó, nyomasztó dolog. A gyerekeknek ilyenkor azt mondják: tessék felkelni! Ami engem illet, elszopogatom a szíverősítőt, miközben elégedetten bámulok kifelé, a kertbe. A kert közepén ugyanis megjelent egy körülbelül három négyzetméter nagyságú, legyező alakú virágágyás. Eszembe jutott, hogy egyszer, amikor éreztem, hogy közeleg az ősz, ami mindig nehéz időszak, azt motyogtam háziasszonyom jelenlétében: – Legalább a kertet tegyük vidámabbá. – Közel húszféle virághagymát ültettek el a kertben reggel, míg aludtam, és most takarosán sorakoztak egymás mellett a legyező alakú ágyásban, mintha a nevüket egy darab fehér kartonpapírra írták volna fel.

Gyöngyvirág. Írisz. Futórózsa. Klívia. Fehér amarillisz. Szártalan levélszillag. Pillangóorchidea. Óriás lilium. Jácint. Turbánlilium. Vesszőkosbor orchidea. Neonrózsa. Fás bazsarózsa. Tulipán. Illatos bazsarózsa. Kínai bazsarózsa. – Egyesével feljegyzem őket a párnám mellett tartott kéziratpapírra. Kicsordul a könnyem. Legördül az arcomon, lecsorog egészen meztelen mellkasomig. Világgá kürtöli életem legelső szégyenét. Legyező alakú virágágyás. Teltvirágú jácintok. Nézzétek a szerencsétlen! Már nem lehet visszacsínálni. Most már biztos, hogy aki csak ránéz erre a virágágyásra, felfedezi a lelkemben élő, féltve őrzött, titkos, vidékies homályt. Legyezőalak. Legyezőalak. Mintha orrba vágta volna: egy embertelen karikatúra, ami kegyetlenül hasonlít rám.

Azt hiszem, Macuko, a szomszédból, biztosan nem jön át többé, ha ezt a novellát elolvassa. Hiszen megbántottam. Vajon ez az egyik oka annak, hogy egyre-másra törnek elő a könnyeim?

Nem. Mire megyek én ezzel a legyezőalakkal? Macukóra sincs szükségem. Azért sírtam, hogy ennek a novellának a létezését természetessé tegyem. Ha beledöglök, akkor is ki kell szolgálni az olvasót. Ez arany szabály.

Most, hogy elbúcsúzom a nyájas olvasótól, büszkén jelenthetem ki, hogy ebben a rövid novellában nemcsak, hogy felsoroltam annyi növénynevet, amennyit a két kezén sem tud megszámolni, de még szívet-lelket melengető portrét is festettem róluk egy egész sorban – nem, egy egész bekezdésben. Ég veled, tünés!

– Azt hiszem, úgy táncolok, ahogy te füttyülsz.

Hajnal Krisztina fordítása

⁴ Szató Haruo (1892–1964) japán író, költő, irodalomkritikus. Dazajjal viharos volt a kapcsolatuk, a műíráskor éppen haragban voltak. – *A ford.*